

Magyar Pszichológiai Társaság – Magyar Pszichológusok Érdekvédelmi Egyesülete

Budapest, 2004. május 15.

**PSZICHOLÓGUSOK SZAKMAI ETIKAI KÓDEXE
(SzEK)**

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés és alkalmazhatóság	3
II. Általános alapelvek	3
III. A SzEK általános szabályai	4
1. A pszichológusi tevékenység gyakorlására való jogosultság	4
2. Elkötelezettség és felelősség	4
3. A szakszerűség követelményei (szakmai kompetencia)	4
4. A klienssel való kapcsolat	5
5. Titoktartási kötelezettség	6
6. Kutatásetikai alapelvek	7
7. Közlés, publikálás	8
8. Nyilvános szereplés és hirdetések	9
9. Az etikai kérdések kezelése	9

I. BEVEZETÉS ÉS ALKALMAZHATÓSÁG

A Szakmai Etikai Kódex (továbbiakban: SzEK) elsőrendű célja, hogy megállapítsa a pszichológus számára a hivatása gyakorlásával együtt járó legalapvetőbb jogok és köteleességek rendszerét. A jog által alakszerűen szabályozott köteleességeken túl az erkölcsi felelősséget hangsúlyozza és annak konkrét tartalmat ad. A SzEK alapelve az egyén jogainak és méltóságának tiszteletben tartása, a magas szintű kompetenciára törekvés és a kompetenciahatárok szem előtt tartása, a pszichológusszerep és a személyiség integritásának őrzése. Megbízható alapot kíván nyújtani annak eldöntéséhez, hogy hogyan kell eljárnia a pszichológusnak, különösen olyan esetekben, amikor szakmája gyakorlása közben problematikus, konfliktusos helyzetbe kerül. A SzEK ezért, - az etikai elveken túlmenően - tartalmazza a fontosabb magatartási előírásokat is.

E szabályok széles körben való megismertetése során a pszichológust alkalmazó intézményt tájékoztatni kell a pszichológus munkája során kötelező szakmai-etikai előírásokról. Mindez előmozdítja a pszichológushivatás megbecsülését, és biztosítékot nyújthat a pszichológusnak ahhoz, hogy munkáját megfelelően végezhesse, és egyúttal védelmet is az ellen, hogy vele szemben olyan követelményeket támasszanak, amelyek a SzEK előírásaival ellentétben állnak. Ez egyben a pszichológus szolgáltatásait igénybe vevő személyek (intézmények) védelmét is szolgálja.

A SzEK irányelvei és előírásai a **Magyar Pszichológiai Társaság** (a továbbiakban MPT) és a **Magyar Pszichológusok Érdekvédelmi Egyesülete** (a továbbiakban MPÉE) tagjai számára kötelezőek és azokat a szakmai tevékenységük gyakorlása során érvényesítik.

A SzEK ismeretének hiánya, vagy az abban foglaltak helytelen értelmezése nem mentesíti a pszichológust a következmények alól.

II. ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

Az Általános Alapelvek nem tételesen megfogalmazott viselkedésbeli követelmények, hanem olyan általános emberi értékek, amelyek a pszichológus számára egész tevékenysége során vezérelvként, „ars poetica”-ként kell, hogy szolgáljanak, annak érdekében, hogy a legmagasabb szinten gyakorolhassa hivatását. Az alapelvek átfogó, iránymutató és szemléletformáló jellegük miatt nem tekinthetők szankcionálási alapnak.

- Az emberi méltóság tisztelete

A pszichológus tiszteletben tartja a személy emberi méltóságát, valamint jogát arra, hogy képességeit és személyiségét kibontakoztathassa. A méltóság az alkotmányos alapelveknek megfelelően az emberi élettel eleve együtt járó minősége, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, és ezért minden emberre nézve egyenlő. A pszichológus tiszteli az egyéni, kulturális és szerepkülönbségeket, és mindenkor tiszteletben tartja az emberi jogokat. Magatartása, tevékenysége diszkrimináció mentes, ezen belül mentes bármely megkülönböztetéstől, nevezetesen faj, bőrszín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más meggyőződés, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtételtől.

- Elkötelezettség és felelősség

A pszichológus a kapcsolatait a bizalomra és a kölcsönös megértésre alapozza. Felelősséget érez a társadalom, a szűkebb közösség és a kliensei iránt. Együttműködik a kollegáival és az intézményekkel. A pszichológus a kölcsönös együttműködés elvei szerint folytatja pszichológusi tevékenységét, melynek során eleget tesz korrekt tájékoztatási kötelezettségének. Ügyel arra, hogy mások is etikusan viselkedjenek és betartsák a SzEK előírásait. A közjó érdekében önzetlenül is tevékenykedik.

- Feddhetetlenség

A pszichológus tevékenységét a pontosság, a becsületesség, az őszinteség jellemzi a tudományos kutatásban, az oktatásban és a pszichológusi gyakorlatban. Betartja ígéreteit, és nem vállal betarthatatlan kötelezettségeket. A tényeket, eredményeket nem hamisítja meg, nem tulajdonítja el, nem manipulálja és szándékosan nem értelmezi félre.

- Szakszerűség

A pszichológus ismeri tudásának, képességeinek határait és a lehetséges káros következményeket. Elkötelezett a klienseknek a szolgáltatások igénybevételére és az azonos minőségre való joga iránt. Mivel a pszichológus döntései jelentős hatással lehetnek mások életére, ezért különösen ügyel arra, hogy azok szakmailag megalapozottak és minden személyes, anyagi, szociális, szervezeti vagy politikai befolyástól mentesek legyenek.

- Segíteni akarás

A pszichológus munkájában mindenkor szem előtt tartja a "primum nil nocere" elvét. Legfőbb törekvése a másokon való segíteni akarás és az ártalmak elkerülése. Ez vonatkozik mind a klienseinek szóló, mind a róluk való - szóban vagy írásban megfogalmazott -, illetve velük kapcsolatos megnyilvánulásaira. Tevékenysége során gondot fordít arra, hogy saját fizikai és mentális egészsége ne gátolja abban, hogy másokon segíteni tudjon.

III. A SZEK ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

1. A PSZICHOLOGUSI TEVÉKENYSÉG GYAKORLÁSÁRA VALÓ JOGOSULTSÁG

- 1.1. Pszichológus az a személy, aki egyetemen, - nappali, esti, levelező vagy kiegészítő formában, - pszichológiából, mint fő tantárgyból szerzett képesítést, és a gyakorlatban, illetve az oktatásban, a kutatásban e tudomány elveit és módszereit hivatásszerűen (foglalkozásszerűen) alkalmazza.
- 1.2. Csak olyan tevékenységet végezhet, amelynek szakszerű ellátására megfelelő képzettséggel rendelkezik, és arra jogszabály feljogosítja. A szakma bármely területén és bármilyen jogviszonyban fejti ki tevékenységét, a SZEK előírásait magára nézve kötelezőnek tekinti.

2. ELKÖTELEZETTSÉG ÉS FELELŐSSÉG

- 2.1. A pszichológus szakmai kompetenciájának keretein belül felelősséget vállal döntéseiért, az alkalmazott eljárásokért, módszerekért, azok várható kimenetelért, valamint az egyént, csoportot, illetve társadalmat érintő szakmai beavatkozásokért. Minden szakmai tevékenységében a SZEK szerint jár el.
- 2.2. Tudatában van annak, hogy tevékenysége kihat a vele szakmai munkája során kapcsolatba kerülő személyek életére (személyiségének fejlődésére, életvitelére, társadalmi helyzetére). Szakmai felelősséggel tartozik tehát mind a személy, mind a társadalom érdekeinek megóvásáért. Minden tevékenységében tiszteletben tartja a személynek az Alkotmányban, illetve a különböző jogszabályokban biztosított jogait.
- 2.3. Tevékenységét legjobb tudása és meggyőződése szerint, a törvényes keretek között, a SZEK előírásainak betartásával végzi. Alkalmazója vagy megbízója utasításainak, felkérésének e kötelezettségek betartásával tesz eleget.

3. A SZAKSZERŰSÉG KÖVETELMÉNYEI (SZAKMAI KOMPETENCIA)

- 3.1. A pszichológus szakmai és oktatási tevékenysége során mindenkor arra törekszik, hogy a legkorszerűbb szakmai eljárásokat alkalmazza és alkalmaztassa. A tudomány fejlődése által nyújtott lehetőségek maximális érvényesítése érdekében lépést tart tudományának (szakágának) eredményeivel, és igyekszik elősegíteni annak fejlődését.
- 3.2. Azokon a területeken, amelyeken az érvényben lévő jogszabályok alapján szakpszichológusi képzés szerezhető, az ilyen képesítéssel még nem rendelkező okleveles pszichológus törekszik a szakképzés mielőbbi megszerzésére. Addig, - lehetőség szerint - egy szakképzéssel rendelkező kolléga segítségét veszi igénybe.
- 3.3. Szakmai vagy oktatási tevékenységei során tudatában van a szaktudása által nyújtott lehetőségekkel és korlátokkal. Csak olyan feladatok teljesítésére vállalkozik, amelyek kompetenciája határain belül vannak, és amelyeket tanulmányaira, szakmai tapasztalataira, vizsgálataira és konzultációira alapozhat. Ellenkező esetben szupervíziót kér, vagy a megbízást másnak adja át. Nem vállal el olyan feladatot, amely számára összeférhetlenségi helyzetet teremt, vagy amelyben tevékenységét visszaélészerűen használhatják fel.
- 3.4. Amennyiben olyan feladat elvállalását tervezi, amely a populációt, szakterületet, az eljárást illetően a számára új, úgy megfelelő képzésben, tréningen vesz részt, szakmai szupervíziót, konzultációt kér, vagy kutatást folytat.
- 3.5. Tartózkodik egy tevékenység vagy megbízás elvállalásától, ha tudja vagy tudnia kellene, hogy a személyes korlátai, problémái nagy valószínűséggel megakadályozhatják a feladat szakszerű módon történő elvégzését. Amennyiben ilyen helyzet áll elő, megteszi a megfelelő lépéseket. Ilyen lehet, pl. szakmai konzultáció kérése, melynek során tisztázható, hogy korlátoznia, felfüggesztenie, vagy befejeznie kell-e az adott tevékenységet.
- 3.6. A pszichológián belüli különböző irányzatokkal szemben toleráns, a sajátjától eltérő irányzatok jogosultságát tiszteletben tartja. Kliensi viszonylatban nem nyilvánít értékítéletet más irányzatokra vonatkozóan.
- 3.7. Kollégáival egymás munkáját kölcsönösen segítők, jó viszony kialakítására törekszik. Mint vezető gondot fordít munkatársainak (pszichológusok, gyakornokok, laboránsok stb.) szakmai fejlődésére és fejlesztésére. Különösen megtisztelő feladatnak tekinti a pszichológus hallgatók és a pályakezdő kollégák maximális segítségét.
- 3.8. Feladatának lehető legjobb megoldása érdekében a saját és a rokon szakterületek szakembereivel való együttműködésre törekszik. Együttműködést kezdeményez olyan esetekben, amelyekben saját tudományos vagy szakmai illetékességének korlátozottságát felismeri.
- 3.9. Orvosi kezelés alatt álló személyek esetében, akiknél a pszichológus bármilyen irányú tevékenysége az orvosi terápiára hatással lehet, vagy az orvosi terápia befolyásolhatja a pszichológusi tevékenységet, csak a kezelőorvossal konzultálva jár el.
- 3.10. Igyekszik elérni, hogy munkafeltételei lehetővé tegyék a szakszerű szakmai tevékenység követelményeinek maradéktalan teljesítését. Elégtelen munkafeltételek között nem kockáztatja iatrogén ártalom keletkezését.

- 3.11. Módszereinek, eljárásainak megválasztásában érvényesíti szakmai autonómiáját. Ezekre vonatkozóan csak attól fogad el utasítást, aki szakmai irányítására jogosult. Kétes vagy vitás esetekben azonban – a megfelelő állásfoglalás kialakítása érdekében – illetékes szakemberekkel konzultál és azok észrevételeit, ajánlásait tárgyilagosan megfontolja.
- 3.12. Diagnosztikai és terápiás eljárásai megválasztásakor gondot fordít azok megbízhatóságára. Csak olyan módszereket alkalmaz, amelyeket szakszerű képzés során elsajátított. A hazai gyakorlatban új eljárások alkalmazásával nyert eredményeket fokozott gondossággal értékeli, és véleménye megalkotásában számításba veheti. Kizárólag új eljárásokra azonban sem diagnosztikus, sem terápiás munkát nem alapoz.
- 3.13. Munkaterületén - szükség esetén - meghatározza a pszichológusi oklevél nélkül is ellátható pszichológiai tevékenységek körét. A feladatok kiosztásánál ügyel arra, hogy (a) az illető ne legyen többszörös kapcsolatban a vizsgált személlyel, (b) csak azokat a feladatokat ruházza át, amelyekről meggyőződött, hogy az illető önállóan vagy felügyelettel meg tudja oldani. A személyes vizsgálatokban, ill. az adatok feldolgozásában való asszisztensi közreműködésért, valamint az asszisztens munkájának szupervíziójáért őt terheli a szakmai felelősség.
- 3.14. Pszichológiai eljárásokat (tesztet, vizsgálati, terápiás és egyéb intervenciós eszközt) nem juttat nem pszichológus birtokába. Pszichológusi végzettséghez kötött módszerek használatára nem képez ki arra illetékteleneket, és pszichológus-képzésen kívül nem tanítja meg pszichológiai tesztek használatát. Ügyel arra, hogy a pszichológiai vizsgálatokat és/vagy beavatkozásokat illetéktelenek ne végezzenek. Ha ilyen eset a tudomására jut, megkísérel személyes ráhatás formájában ennek megszüntetését, amennyiben próbálkozása sikertelen, a tény az Etikai Bizottság tudomására hozza.

4. A KLIENSSEL VALÓ KAPCSOLAT

- 4.1. A pszichológus kliensei mindazok a személyek, szervezetek, intézmények, akikkel egyéni, illetve csoporthelyzetben vizsgálat, tanácsadás, kezelés vagy pszichológiai gondozás keretében kapcsolatba lép.
- 4.2. Bármely kliensi viszonylatban maximálisan tekintettel van kliense(i) emberi méltóságára és érdekeire. Tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, tevékenységtől, illetve kifejezés használatától, amely sértheti a személy méltóságát, vagy negatív diszkriminációt alkalmaz életkor, nem, nemi azonosság, szexuális irányultság, etnikum, kultúra, nemzetiség, vallás, fogyatékoság, gazdasági-szociális helyzet, vagy egyéb, a törvény által tiltott ok alapján.
- 4.3. A kettős kapcsolat elkerülése érdekében, nem létesít pszichológiai kliensi kapcsolatot (a) családtaggal, rokonnal, barátal, közvetlen munkatárssal, illetve olyan személlyel, akivel valamilyen más szoros kapcsolatban is áll, (b) olyan személlyel, aki egy másik kliensével szoros kapcsolatban van. Az olyan kettős kapcsolat, amelyik joggal várhatóan nem okozza a szolgáltatás romlását vagy a kliens kihasználását, vagy sérelmét, nem tekinthető etikátlannak.
- 4.4. Amennyiben a kliensi/terápiás kapcsolat során olyan viszony alakul ki a felek között (baráti, érzelmi stb.) amely a kívánatos szakmai munkát veszélyezteti, lezárja a munkát, indokolt esetben szupervíziót kér, és különösen ügyel arra, hogy a másik fél kliensi/terápiás érdekei ne sérüljenek.
- 4.5. A klienssel való kapcsolatát nem használja fel semmiféle előny megszerzésére. Az együttműködés keretében kliensével a munka kereteinek pontos definiálására törekszik. Magántevékenységében a klienssel való kapcsolat elején, a munkakeretek meghatározásának részeként tisztázza a szolgáltatás anyagi ellenértékét is. A klienssel való kapcsolatot szóbeli vagy írásbeli szerződésben rögzítik a felek, amelyben a teljesítési és az esetleges díjazási feltételeket is rögzítik.
- 4.6. Olyan pszichológiai tevékenységek, mint, pl. diagnosztizálás, terápia, szakvélemény készítés, csak a klienssel való személyes vizsgálatban szerzett eredmények alapján végezhető. Kivételt képez a telefonon és/vagy az interneten nyújtott lelki elsősegély, krízisintervenció, konzultáció, vagy a hatósági felülvélemény, amely készíthető mások előzetes szakvéleményére alapozva, de ilyen esetben fel kell tüntetni, hogy a szakvélemény milyen korábbi, személyes vizsgálatok alapján készült.
- 4.7. Az internetes szolgáltatás esetében ellenőrizhetővé teszi jogosultságát (hivatalos végzettségét, szakképzettségét) a szolgáltatás nyújtására, és tájékoztatja a klienst az adott médium biztonsági kockázatairól. A különböző médiákon keresztül kialakított kliensi kapcsolat során is betartja a SzEK előírásait.
- 4.8. A vizsgált személyek állításainak, közléseinek valóságtartalmáról vagy bizonyíthatóságáról nem köteles személyesen meggyőződni. Ha erre szükség van, akkor az őt alkalmazó (megbízó) intézmény ügyviteli szabályai szerint javasolhatja további szakvizsgálat végzését.
- 4.9. A személyes vizsgálatok megkezdése előtt tájékoztatja a klienst saját titoktartási kötelezettségéről és - indokolt esetben - arról is, hogy a pszichológiai véleményt kinek köteles átadni. (Lásd még SzEK 5. fejezet!) Tájékoztatja klienseit (a kiskorúakat is) azok kora, iskolázottsága, pszichés állapota stb. szerint a foglalkozások céljáról, eredményéről, esetleges következményeiről, valamint arról, hogy megtagadhatják-e a foglalkozásokon való részvételt, illetve a részvétel megtagadásának milyen várható következményei lesznek.

- 4.10. Amennyiben a személyi vizsgálatoknál kép- vagy hangfelvétel, vagy detektívtükör alkalmazása válik szükségessé, ehhez előzetesen a kliens (vagy az érte törvényesen felelős személy) írásos beleegyezését kéri, és gondoskodik arról, hogy a vizsgálati személy viselkedését illetéktelenek ne figyelhessék meg.
- 4.11. Amennyiben a pszichológiai szolgáltatás törvényileg vagy egyéb módon előírt, előzetesen tájékoztatja az egyént a várható szolgáltatásról, annak jellegéről, és a titoktartás határainról.
- 4.12. A vizsgálat eredményéről és az arról készülő írásos dokumentumról a vizsgált személyt, illetve korlátozottan cselekvőképes egyén vagy gyermek esetén a törvényes képviselőt vagy szülőt, az állapotának megfelelően, számára félre nem érthető módon tájékoztatja. Munkája során szerzett tapasztalatait, összegző megállapításait érthető módon adja át a megbízónak vagy a vizsgálati személynek. A jegyzőkönyvekbe betekintést csak megfelelően képzett pszichológus kollega tehet. A klienst vagy egyéb megbízót összegző véleményben tájékoztatja.
- 4.13. A kliensnek joga van ahhoz, hogy vizsgálata és ellátása során csak azok a személyek legyenek jelen, akiknek részvétele az ellátásban szükséges, illetve azok, akiknek a jelenlétéhez maga is hozzájárul.

5. TITOKTARTÁSI KÖTELEZETTSÉG

- 5.1. A pszichológust titoktartási kötelezettség terheli minden - a kliens ellátása során tudomására jutott pszichológiai és személyes adatai vonatkozásában, amelyek a pszichológusi titokkörbe tartoznak. Ezeket az adatokat csak az arra jogosulttal közölheti, és köteles azokat bizalmasan kezelni. A titoktartási kötelezettsége a klienssel való kapcsolatának lezárása után is fennáll.
  - 5.1.1. A pszichológusi titok körébe tartozik minden, a szakmai tevékenysége során tudomására jutott pszichológiai és személyazonosító adat, továbbá a szükséges vagy folyamatban lévő, illetve befejezett kezelésre vonatkozó, valamint a kezeléssel kapcsolatban megismert egyéb adat, függetlenül attól, hogy az írásbeli, vagy szóbeli közléssel, vagy bármely pszichológiai vizsgálat során ismert meg.
  - 5.1.2. Pszichológiai adat különösen: az érintett értelmi és lelki állapotára, viselkedésmódjára, örökbefogadó szülői, nevelőszülői, gyámi, gondnoki feladatok ellátására, illetve e feladatok ellátására való alkalmasság kizárására, pályaalkalmasságára, illetve a pályaalkalmasság kizárására, kóros szenvedélyére vonatkozó, illetve észlelt, vizsgált, mért, leképezett vagy származtatott adat; továbbá az előzőekkel kapcsolatba hozható, az azokat befolyásoló mindennemű adat (pl. családi környezet, foglalkozás.)
  - 5.1.3. Személyazonosító adat: a családi és utónév, leánykori név, a nem, a születési hely és idő, az anya leánykori családi és utóneve, a lakóhely, a tartózkodási hely, a társadalombiztosítási azonosító jel (TAJ szám) együttesen vagy ezek közül bármelyik, amennyiben alkalmas vagy alkalmas lehet az érintett azonosítására.
  - 5.1.4. A vizsgálati és terápiás dokumentációk megőrzése, illetve megsemmisítése tekintetében a pszichológus a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényben foglaltak szerint jár el.
- 5.2. A pszichológus a pszichológiai adatok felvétele és kezelése során az alábbi követelményeknek is megfelel:
  - Az adatfelvételnek és az adatok kezelésének mindenkor tisztességesnek és törvényesnek kell lennie.
  - Az adatoknak pontosaknak, teljeseeknek, és ha szükséges, időszerűeknek kell lenniük.
  - Tárolásuk módjának alkalmas kell lenni arra, hogy az érintettet csak a tárolás céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.
- 5.3. Tiszteletben tartja a kliens azon igényét, hogy a pszichológiai vizsgálat várható kimeneteléről, eredményéről kiknek adható felvilágosítás, illetve, hogy a kliens kiket zár ki pszichológiai adatainak részleges vagy teljes megismeréséből.
- 5.4. Az érintett kliens pszichológiai adatait a kliens hozzájárulása hiányában is közölni kell, amennyiben ezt
  - a) törvény elrendeli, illetve
  - b) mások védelme szükségessé teszi.
- 5.5. A kliens gondozását végző személlyel az érintett kliens hozzájárulása nélkül is közölni lehet azokat a pszichológiai adatokat, amelyek ismeretének hiánya a kliens pszichés állapotát hátrányosan befolyásolja. Ezen belül megoszthatja a szülővel a rábízott titkot, amennyiben a gyermeknek ebből nem származik kára. Ha azonban a pszichológus úgy ítéli meg, hogy a gyermek érdekét súlyosan sértheti a tudomására jutott bizalmas információ kiadása, továbbra is köteles megőrizni azt.
- 5.6. A kliens felé biztosítja, hogy vizsgálata és ellátása során csak azok a személyek legyenek jelen, akiknek részvétele az ellátásban szükséges, illetve azok, akiknek jelenlétéhez a kliens hozzájárult. A titoktartás kötelezettség terheli a kliens vizsgálata és ellátása során jelenlévő és az ellátásban résztvevő személyeket is. Köteles e személyek figyelmét titoktartási kötelezettségükre felhívni, és őket a titoktartási kötelezettség tartalmáról tájékoztatni.

- 5.7. Azokkal a személyekkel (vagy legális képviselőikkel) vagy szervezetekkel, amelyekkel szakmai vagy tudományos kapcsolatba kerül, - lehetőség szerint előzetesen, illetve amint új körülmények merülnek fel, - megtárgyalja (a) a titoktartás megfelelő határait, mértékét, (b) a kapcsolat során nyert információk előrelátható felhasználását. Megőrzi az őt alkalmazó, illetve megbízó szervezet szolgálati titkait is.
- 5.8. A különböző elektronikus médiákban szolgáltatást, információt nyújtó pszichológus felhívja a kliensei/ügyfelei figyelmét azokra a kockázatokra, amelyek a bizalmas adatokat és a titoktartást érinthetik.
- 5.9. Ügyel arra, hogy publikációiban, beszámolóiban, előadásaiban, oktatási tevékenysége vagy a médiában tett nyilatkozatai során, - az érintettek előzetes beleegyezése vagy törvényi felhatalmazás nélkül -, a szakmai titoktartás kötelezettsége alá eső információk ne jussanak illetéktelen személy tudomására. Gondoskodik arról, hogy a személyre, szervezetre, illetőleg a körülményekre vonatkozó adatokat úgy elfedje, hogy azok alapján az érintettek ne legyenek felismerhetők.

6. KUTATÁSETIKAI ALAPELVEK

- 6.1. A pszichológusnak az alap- és alkalmazott kutatások során mind a vizsgálatok tervezésekor, mind azok végrehajtásakor egyaránt ügyel arra, hogy az elvárható szakszerűség követelményei szerint járon el. (Lásd SzEK 3. fejezet.)
- 6.2. Amennyiben a kutatáshoz intézményi jóváhagyásra van szükség, megadja a kutatásról a szükséges információkat, és előzetesen engedélyt szerez a kutatáshoz. A kutatást az engedélynek megfelelően végzi el.
- 6.3. A kutatásban vizsgálati személyként (továbbiakban v. sz.) való részvételről maga a v. sz. dönt. Az írásbeli „informált beleegyezés” megszerzéséhez, a résztvevők számára érthető módon, az alábbiakról ad tájékoztatást:
  - (a) a kutatás célja, előre látható tartama, az alkalmazott eljárások, módszerek; (b) a részvétel megtagadás és a kutatásból való kilépés joga; (c) a megtagadás vagy kilépés előre látható következményei;
  - (d) a kutatás minden olyan tényezője, amely befolyásolhatja a részvételi szándékot (pl. potenciális veszélyek, hátrányok);
  - (e) a kutatás várható pozitív eredményei;
  - (f) a titoktartás határai;
  - (g) a részvételért járó juttatások;
  - (h) kihez lehet fordulni a kutatásban résztvevők jogaira vonatkozó kérdésekben.
- 6.4. Amennyiben a v. sz. e kérdésben nem képes felelősséggel dönteni (pl. elmebeteg, fogyatékos vagy kiskorú), akkor a döntés joga az érte felelős személyt, illetőleg a törvényes képviselőt illeti.
- 6.5. Nem kell a résztvevők informált beleegyezését kérnie, (a) ha a kutatásról joggal feltételezhető, hogy nem okoz semmiféle terhelést vagy károsodást, (pl. a rendes oktatási folyamatok, oktatási vagy nevelési módszerek vizsgálata, névtelen kérdőíves felmérések, természetes megfigyelések, olyan munkakör vagy szervezeti hatékonyság kutatások, amelyek nem jelentenek kockázatot a résztvevők foglalkoztatására vagy személyiség jogaira); (b) ha egyébként a kutatást valamilyen törvény, rendelet vagy intézményi előírás lehetővé teszi.
- 6.6. Kutatásai során kizár minden olyan feltételt, körülményt, amely a v. sz.-re káros hatással vagy következménnyel járhat.óü
- 6.7. Ha a kutatásoknál magnetofon, rejtett mikrofon, videomagnó vagy detektívtükör alkalmazása válik szükségessé, ehhez előzetesen a kliens (vagy az érte törvényesen felelős személy) írásos beleegyezését kéri, és gondoskodik arról, hogy a vizsgálati személy viselkedését illetéktelenek ne figyelhessék meg. Ha e gyakorlattól szakmai megfontolásból el kell térni, akkor a v. sz.-t utólag világosítja fel arról, hogy viselkedése milyen módon került megfigyelésre, illetve regisztrálásra. A rögzített anyag további felhasználására csak a kliens írásbeli beleegyezésével kerülhet sor.
- 6.8. Fokozottan megterhelő hatások vagy utóhatások kockázatával járó, vagy megtévesztéses helyzetek csak akkor iktathatók be a kutatásba, ha olyan problémáról van szó, amelyet más módon nem lehet szakszerűen megvizsgálni. Ezek a terhelések azonban a személy méltóságát nem sérthetik; felelősséggel vállalható keretek (mértékek) között kell, hogy maradjanak, és csupán az összes szükséges elővigyázatossági rendszabály megtartásával alkalmazhatók, illetve a megtévesztéses kutatások befejezése után résztvevőket tájékoztatja. Alkalmat teremt a résztvevők számára arra, hogy megterhelő élményeiket feldolgozhassák.
- 6.9. Amennyiben kliensekkel, egyetemi hallgatókkal vagy beosztottakkal folytat kutatást, megfelelő garanciákat vállal annak megakadályozására, nehogy a résztvevő jelöltek hátrányos következmények érhék a részvétel megtagadása vagy a kísérletből való menet közbeni kilépés miatt.
- 6.10. Az alap- és alkalmazott pszichológiai kutatások tervezésekor, azok folyamatában és az eredmények közlésénél egyaránt ügyel arra, hogy minimális legyen a vizsgálat félreértelmezhetősége. A vizsgálati adatok elemzésénél az összes releváns adatot figyelembe veszi. Semmit nem hagy ki vagy nem titkol el,

ami a vizsgálati eredményeket, vagy azok értelmezését megváltoztathatja. (Az eredménytelenségről is beszámol.)

- 6.11. A kutatások nyers és közbülső adatainak megőrzéséről - annak érdekében, hogy adatainak hitelességét bármikor igazolhassa – legalább öt évig gondoskodik.
- 6.12. A kutatási eredmények közzétevése után nem tagadja meg az adatok átadását azokról a kompetens szakemberektől, akiknek célja az adatok újraelemzése. Nem adható ki az az adat, amely a vizsgálati személy titoktartásra való jogát sérti, illetve ha kiadását törvényes előírások tiltják.
- 6.13. Betartja az eredmények publikálásának általános etikai szabályait, beleértve a formai követelményeket is (hivatkozás módja, társszerzőség, a kliensek vagy azok képviselőinek beleegyezése, köszönetnyilvánítás stb. (Lásd a SzEK 7. fejezete).
- 6.14. A kutató pszichológus számol azzal, hogy a v. sz.-szel való kapcsolata bizonyos körülmények között kliensi viszonyoknak fogható fel, illetve szándékától függetlenül ilyené fejlődhet. Ebben az esetben a helyzet megoldására törekszik. Ha az új szerepet (pl. terapeuta, szaktanácsadó stb.) felvállalhatja (rendelkezik a megfelelő szakmai kompetenciával, és új szerepe a kutatással összeegyeztethető), akkor a továbbiakban a speciális (pl. klinikai) szakmai etikai szabályok is kötelezők. Ha az új szerepet nem vállalhatja fel, akkor azt a v. sz.-szel tisztázza, és adott esetben külső segítségről gondoskodik.
- 6.15. Állatokkal folytatott pszichológiai kutatótevékenység szabályai:
  - (a) Az állatokkal való kísérletezés során betartja az állatvédelmi törvényt, és eleget tesz az egyéb vonatkozó szabályozásoknak is.
  - (b) Olyan kísérleteknél, amelyeknél az állat testi épségébe való beavatkozás történik, állatorvos közreműködése szükséges.
  - (c) A kísérleti állatok elhelyezését, gondozását, etetését állatorvos vagy más, ebben kompetens szakember ellenőrzi.
  - (d) Az állatkísérleteket úgy tervezi meg, illetve hajtja végre, hogy az állatok ne legyenek kitéve indokolatlan veszélynek vagy fájdalomnak, kivéve, ha alternatív eljárás nem létezik és a beavatkozást a kutatás vagy kísérlet tudományos, oktatási vagy gyakorlati értéke igazolja.
  - (e) Amennyiben a kísérlet során bizonyos beavatkozások elkerülhetetlenül fájdalmat okoznak az állatnak (pl. elektróda beépítése), de maga a fájdalom irreleváns a kísérlet célját tekintve, az állatot a kutató érzésteleníti.
  - (f) A kísérlet befejezése után a kutató gondoskodik az állat normális közérzetének helyreállításáról (pl. gyógyszeres utókezeléssel).
  - (g) Amennyiben a kísérlet befejeztével az állat nem tartható életben, úgy a kutató gondoskodik arról, hogy az állat kimúlása szenvedésmentes legyen.

7. KÖZLÉS, PUBLIKÁLÁS

- 7.1. A pszichológus mindenfajta - akár tudományos, akár ismeretterjesztő jellegű - közzétételénél követi és betartja a publikálás nemzetközileg elfogadott szabályait, továbbá tekintetbe veszi a célzott közönség (olvasó, hallgató) feltételezhető képzettségét és a tárgyban való tájékozottságának mértékét. Mindenkör közérthetően, világosan fogalmaz, a félreértés, félremagyarázás lehetőségét igyekszik kizárni. Erre figyelmet fordít a nem pszichológus (pl. orvos, mérnök, pedagógus, közgazdász) képzettségű kollégáknak vagy a megbízóinak adott jelentéseiben, ill. szóbeli közléseiben is.
- 7.2. Tudományos, szakmai köröknek szánt publikációiban olyan tájékoztatást ad, amely az olvasók számára állításainak hitelességét és helyességét kontrollálhatóvá teszi.
- 7.3. Csak olyan közleményekhez adja a nevét, amely a saját teljesítménye, vagy jelentős a kutatáshoz való hozzájárulása. Gondosan ügyel arra, hogy az olvasó világosan informálva legyen arról, hogy a kérdés fölvetésében, az alkalmazott módszerben, az eredmények elemzésében és értékelésében mi és mennyi a szerző saját szellemi terméke, és mi az, amit másoktól vett át. Nem közli mások munkáinak részleteit vagy adatait a sajátjaként, még akkor sem, ha az eredeti szerző művét vagy adatforrását esetenként idézi is. Amennyiben a szerző mások munkáit használja fel, a szövegben és a bibliográfiában pontosan hivatkozik a forrásra, amennyiben szó szerinti közlésre kerül sor, idézőjelet alkalmaz.
- 7.4. A kutatási eredményekről történő beszámolóknál nem közöl eredetként olyan szövegeket, adatokat, amelyeket már előzetesen máshol is publikált. Ilyen szövegek, adatok közzétételére csak az eredeti publikációra való megfelelő hivatkozás mellett kerülhet sor.
- 7.5. A közleményekben a szerzők felsorolása lehetőleg pontosan tükrözze hozzájárulásuk mértékét. Pusztán a beosztás vagy a cím nem jogosít fel senkit arra, hogy a hozzájárulásánál nagyobb publikációs érdeme legyen. A kutatáshoz vagy a közleményhez való kisebb hozzájárulásokat lábjegyzetben vagy a bevezetőben ismerik el.

- 7.6. A nem pszichológus szakembereknek szóló publikációkban (ismeretterjesztő cikkek, előadások) pszichológiai vizsgálóeljárásokat (tesztek stb.) úgy ismertet, hogy azok felhasználhatósága ne csökkenjen, és ne tegye lehetővé az illetéktelen alkalmazást.
- 7.7. Aki konferencia előadásra, publikálásra, ösztöndíjra, kutatási támogatásra szánt anyagokat lektorál, tiszteletben tartja a titoktartási kötelezettséget és a szerzői jogokat.

8. NYILVÁNOS SZEREPLÉS ÉS HIRDETÉSEK

- 8.1. A nyilvános szereplés egyaránt magában foglalja a fizetett és ingyenes hirdetésekben, pályázatokban, brosrákban, reklámokban, a nyomtatott vagy elektronikus médiában megjelenő kommentárokból, törvényes eljárásokban, előadásokban, nyilvános szóbeli prezentációkban, illetve kiadványokban való megnyilatkozásokat.
- 8.2. A pszichológus minden szereplése során arra is törekszik, hogy bizalmat és megbecsülést szerezzen hivatásának. Fellép minden olyan szakmai vagy szakmán kívül álló megnyilvánulással szemben, amely a pszichológusi tevékenységet akár társadalmi, akár szakmai tekintetben helytelen megvilágításba helyezi, illetőleg jogosulatlan és túlzó elvárásokkal kompromittálja.
- 8.3. Nem járul hozzá ahhoz, hogy nevét szakmájával összefüggő olyan tevékenységgel vagy munkával kapcsolatban használják fel, amelyért nem vállalhat felelősséget.
- 8.4. Nem tesz tudatosan megtévesztő kijelentéseket (a) képzettségét, (b) tapasztalatait vagy kompetenciáját, (c) beosztását, tudományos fokozatát, (d) jogosultságát, (e) intézményi, társasági hovatartozását, (f) szolgáltatásait, (g) díjazását, (h) publikációit és tudományos eredményeit illetően.
- 8.5. A rádió és televízió szerepléseinél, a sajtóban történő megnyilatkozásaiban stb. ahol figyelembe kell, hogy vegye mind közönségének sokféleségét, mind pedig azt, hogy nincs lehetősége a hatás közvetlen észlelésére, különös figyelmet fordít a SzEK minden vonatkozó előírásának betartására.
- 8.6. Az írott, az elektronikus médiában, vagy az interneten történő tanácsadás, vagy vélemény-nyilvánítás során biztosítja, hogy a kijelentései, megnyilvánulásai (a) szakmai tudásán, képzettségén és gyakorlati tapasztalatán alapuljanak, összhangban a megfelelő pszichológiai irodalommal és az általános gyakorlattal, (b) megfeleljenek a SzEK előírásainak, (c) ne keltsék azt a látszatot, hogy szakmai kapcsolat létesült a pszichológus és a címzett között, (d) és ne juttassák jogtalan előnyökhöz e helyzet révén.
- 8.7. Az, aki másokat bíz meg a saját szakmai tevékenysége, elért eredményei és szolgáltatásai népszerűsítésével, teljes felelősséggel tartozik annak tartalmáért.
- 8.8. Nem fizet azért a sajtó, rádió, televízió vagy más média tagjának, hogy szerepelhessen a nyilvánosság előtt vagy valamilyen híradásban.
- 8.9. A workshop-okat, szemináriumokat vagy más, fokozatot nem nyújtó oktatási programot hirdető pszichológus, felelősséggel tartozik az ezeket hirdető kiadványban megjelentekért. Ezekben a közleményekben pontosan meghatározza
  - (a) a résztvevők körét,
  - (b) a program célját,
  - (c) a nyújtott képesítés, illetve tanúsítvány jellegét,
  - (d) a résztvevő előadókat és
  - (e) a részvételi díjakat.

9. AZ ETIKAI KÉRDÉSEK KEZELÉSE

- 9.1 A SzEK előírásainak megsértésére vonatkozó panaszok kivizsgálását és megoldását az MPT és az MPÉE Etikai Bizottsága (továbbiakban EB) végzi, a testület eljárására vonatkozó hatályos Szervezeti és Működési szabályzat szerint.
- 9.2 Amennyiben a pszichológus felismeri, hogy munkáját rossz célra használják, vagy téves színben tüntetik fel, megfelelő lépéseket tesz a helyzet rendezésére.
- 9.3 Ha tevékenysége során a SzEK követelményei ellentmondásba kerülnek a törvényes előírásokkal vagy egyéb szervezeti szabályozásokkal, megkísérli a SzEK szellemében feloldani a konfliktust. Amennyiben nem jár sikerrel, úgy a törvényes előírásokhoz vagy szervezeti szabályozásokhoz igazodik. Az ellentmondás feloldása érdekében az esetet jelzi az EB-nek.
- 9.4 Ha tudomására jut, hogy más pszichológus megsértette a SzEK előírásait, először informális úton kísérli meg a helyzet rendezését. Ennek sikertelensége esetén a másik pszichológus tudomására hozza, hogy az esetet jelenteni az EB-nek.
- 9.5 Az Etikai Kódexben foglaltak megvalósítása érdekében kötelességének tartja az EB-vel való együttműködést. Amennyiben neve, szakmai természetű etikai problémával kapcsolatban felmerül, az EB-vel való együttműködés visszautasítása önmagában is etikai vétségnek számít. Nem számít az együttműködés megtagadásának, ha valaki a bírósági eljárás végéig az etikai eljárás felfüggesztését kéri. Az EB az együttműködés megtagadása esetén is állást foglalhat.